

Crear o criar. L'Art explora la maternitat

No sabia quin lloc ocupava la maternitat en la meua vida fins que vaig passar dels trenta anys. Havia arribat el moment de tenir fills o el moment que volia fills, no ho sabia diferenciar. Després de deu anys en parella estable "tocava" tenir el fill en comú. L'amor de tots dos reflectit en l'amor a un bebè. Una persona que fos la meitat de cadascun de nosaltres dos, que tingués el millor de nosaltres. Un fill per passar de ser una parella a esdevenir una família. Als meus trenta-dos anys vaig deixar les pastilles anticonceptives i "vàrem obrir la veda". Pensava que em quedaria embarassada de seguida, però per sorpresa meua passaven els

mesos i no m'hi quedava. Portava mitja vida evitant-ho i ara que ho buscava no arribava. Quina desil·lusió!.

Com a artista i com a comunicadora que soc vaig començar llavors un procés d'estudi personal, d'anàlisi de possibilitats i d'observació del meu entorn. Què ens havia explicat la societat sobre la maternitat?

La meua fertilitat es posava a prova, així que vàrem anar al metge per tal de comprovar l'estat dels nostres respectius òrgans reproductius. Control d'òvuls, neteja de trompes, espermatozoides una mica lents. Tot normal per una parella

Direcció publicació:

Beatriz San Román, Irene Salvo
i Silvina Monteros

Continguts d'aquest número:

Carla Bossi

Imatges:

Exposició col·lectiva "Sensefils"
2017

Coordinació:

Victòria Badia

Traducció:

Victòria Badia

Notícies i Agenda:

Vanessa Mantilla
i Chandra Clemente

Difusió:

Maria Galizia

Maquetació:

Marta Mayoral Roca

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

AFIN

Grup de Recerca

Universitat Autònoma de Barcelona

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE ECONOMÍA
Y COMPETITIVIDAD

de trenta-tres i quaranta-tres anys respectivament. El ginecòleg especialista en fertilització, recomanat per la meua mare, em va aconsellar anar directament i sense demora a provar la inseminació artificial. No hi havia temps a perdre, ja anava tard. "Ara les dones volen retardar la maternitat per poder treballar o estudiar, aneu en contra de la vostra corba de fertilitat, ja estàs en el compte regressiu". Això que diuen: "se't passa l'arròs".

Les tècniques de reproducció assistida (inseminació artificial, fecundació in vitro, etc.), l'adopció o la gestació subrogada, no les havia considerat mai com una alternativa potencial. Per mi, tenir un fill estava sempre dins del marc de l'amor conjugal amb l'acte intrínsec de la fecunditat sexual, aquesta que molts anomenen "natural". Havia vist amigues passar per aquests processos, els desencants, els costos, el repòs, les injeccions, els fracassos i els èxits. No era el meu estil ni el que volia per a mi. En aquell moment vaig entendre que només tindria fills de la manera primitiva i convencional. Vaig saber, de manera conscient, que no faria qualsevol cosa per tenir-los.

No estava disposada a tot. Aquesta certesa va obrir una altra possibilitat: potser no en tindria.

Mentrestant, la vida seguia el seu camí i el meu treball d'escultora i escenògrafa em portava de ciutat en ciutat. Compromesa en projectes de gran envergadura que demanaven una constant força física i el maneig de tots els materials i gairebé tota mena d'eines, vaig començar a veure l'embaràs i la criança dins d'aquestes circumstàncies: quant canviaria?, què canviaria?

Decidint no ser mare: la meua vida Síncria

Segons el diccionari d'ús de l'espanyol de María Moliner, *embarazar* significa: "Dificultar o impedir una cosa, o el movimiento, la actividad o el desenvolvimiento de alguien". Durant aquests anys, segons els projectes o tasques que realitzava, evitava "embarassar-me": "ara no és un bon moment", "després d'aquest treball", "més endavant". Aquests cicles van tenir com a resultat un aplaçament de la decisió, com una pausa en el projecte de família... com un assaig d'una vida sense fills.

Com eren les dones que no havien procreat? Vaig començar a preguntar a

Saed Salloum, "Dona siriana", pintura acrílica, 2016.

les poques amigues que no havien sigut mares. Havia sigut una elecció?, se'n penedien de no haver-los tingut?, desitjaven

encara tenir fills? En gairebé tots aquests casos, elles no tenien parella. El temps les havia portat a aquesta situació sense voler-ho ni buscar-ho. No havia sigut una cosa decidida. Tampoc estaven penedides ni frustrades. Com assenyala la sociòloga Orna Donath en el seu llibre sobre mares penedides, la societat retrata la no maternitat com quelcom perillós i intrínsecament lamentable, fent callar aquelles que es penedeixen de ser mares. En el meu

Eloisa Alquati, "Costuras", performance, 2014.

cas, com a dona nascuda els anys 70 a Brasil i criada a Argentina, pertanyo a una generació en la qual la possibilitat de no ser mare no era una opció considerada vàlida ni sana. Algú ens havia educat en l'elecció conscient? Veia dones sense fills, però no era la norma. Matrimoni o solteria, professió o mestressa de casa, treballar o ocupar-se de la família. L'apologia de la maternitat estava amalgamada en el discurs silenciós sobre el rol social de les dones.

El meu marit i jo vàrem tornar a canviar de ciutat. Portàvem cinc anys obrint i tancant comportes a la fecunditat, llavors vaig decidir que havia de decidir. Ell tenia dues filles grans; va ser pare jove i sempre parlàvem de la paternitat amb desimboltura i sense mites: els fills no realitzen a tota persona que els té, la criança absorbeix massa temps, el somriure d'un bebè no justifica tot l'esforç que implica la seva cura. Tenir fills pot ser una experiència meravellosa si són buscats i desitjats. Jo hi havia pensat tant, que l'espontaneïtat em va portar a la racionalitat i la racionalitat al qüestionament del desig. Vaig arribar a la conclusió que la meua vida, tal com la tenia, era la meua millor aven-

tura. Havia valorat clarament els avantatges i desavantatges i llavors vaig decidir no tenir-los. Seria "una dona sense fills". Una Nomo (No Mother), Childfree (lliure de nens), Síncria (sense cries).

Durant el moment de la decisió de no tenir descendència, les reaccions al meu voltant van ser similars a les que van tenir altres dones del meu entorn que no eren mares, sobretot en la subtil manca d'aprovació. Me'n penediria. Qui cuidaria de mi de gran? Perdrria l'oportunitat privilegiada d'engendrar i parir? No seria una dona completa. Desconeixeria completament l'amor més gran... La supremacia de l'amor maternal era implacable.

Des de la distància i per Skype els vaig comentar als meus pares que la meua decisió era definitiva. Em vaig disculpar davant la meua mare per no seguir el rol, per no aportar branques a l'arbre. No és que no volés ser com ella. Havia estat una mare exemplar. Simplement no volia ser com cap mare. Com un peix a contra corrent, moltes dones al meu voltant tenien fills amb les seves parelles en un projecte en comú i tantes altres amb parelles massa recents, amb cites improvisades, congelaven òvuls, esbrinaven adopcions,

feien tractaments de reproducció assistida, algunes triaven ser mares solteres per mitjà de la inseminació artificial, unes altres realitzaven una subrogació a Ucraïna. Sense jutjar-ho, jo no ho volia per a mi. Al meu parer, el desig de tenir un fill o filla per tots els mitjans i a qualsevol preu havia reemplaçat la cerca del príncep blau per la cerca d'una descendència. La maternitat romàntica havia destronat l'amor romàntic entre adults. Ja no necessitem de l'altre per engendrar. La parella passava a un segon pla.

La ciència ens ajuda o ens empeny?

"La fertilización in vitro está revolucionando la biología de la reproducción al desvincular el sexo de la procreación", com suggereix José Enrique Campillo.

Definitivament la maternitat i la paternitat s'han reinventat en les últimes dècades. Les possibilitats de ser mares o pares creixen espectacularment en contraposició a la legalitat de l'avortament en tants països del món. Per tenir fills tot és possible, per interrompre l'embaràs milions de dones al món, a més de fer-ho en circumstàncies insalubres i clandestines, són condemnades per assassinat i menyspreu

per la vida. La moral sobre la maternitat i sobre el seu "antònim" són un disbarat de contradiccions.

Als quaranta-un anys, després de quatre anys de Síncria, va sorgir l'oportunitat de curar l'exposició "Art i Dones", que es fa cada any el mes de la dona al Centre Cívic de la Barceloneta (Barcelona, Espanya). Sense dubtar-ho gens vaig pensar en el tema de la maternitat. Semblava innocu, massa ampli i difícil de sintetitzar en un concepte que inspirés als artistes idees plàstiques.

Vaig començar buscant al diccionari la paraula "maternitat", definida com "la circumstància de ser mare". El seu antònim no existia. No disposem d'antònims per a maternitat, però sí de sinònims. Antigament la paraula "maternitat" no existia, ni en grec ni en llatí. No va ser fins al segle XII que els clergues començaren a parlar de *maternitas* i *paternitas* per caracteritzar la funció de l'Església. Vaig buscar imatges que responguessin a la paraula "maternitat" en l'enciclopèdia virtual d'internet i em van aparèixer milers de referències exactament iguals: una dona somrient donant de mamar a un bebè. Una molt poc innocent associació messiànica de la mare,

Albert Álvarez Marsal, "i mama", *Illustrator*, 2017.

verge, santa.

Davant d'aquestes troballes, en el meu quadern sobre l'Exposició vaig incorporar preguntes dirigides a mares sobre per què

Francesc Fusté Saus, "A demanda", resines acríliques, 2017.

ho eren: Ho havien elegit o era el que tocava? Tenir o no tenir fills era un privilegi de classe? En el meu cas, com a dona sense fills, enfront de les preguntes que em proferien de per què o per a quan, he hagut de donar respostes intel·ligents, lúcides, empàtiques, mediambientals, infal-

libles, generoses i amoroses. M'he vist en la tessitura d'argumentar que no som egoistes, hedonistes, addictes al treball o im-madures. Per què les mares separen a les no mares com si fossin un subgènere dins del gènere? Per què dues tribus?

Entre les respostes vaig fer troballes interessants. Les dones sense descendència, que volien ser mares, van respondre que no sabien per què volien tenir fills. També vaig observar diferències entre aquelles que parlaven de "tenir fills", respecte de les qui parlaven de "ser mares". En el primer cas, em semblava que per algunes el fill o filla es convertia en una espècie d'objecte de consum, com si es tractés d'emplenar el cartró d'una vida previsible: tinc parella, tinc casa, tinc feina, tinc fills. I com que a vegades el que tenim no és el que desitgem, la frustració cobrava la dimensió d'allò que no es podia desfer. En el segon cas, les dones que "volien ser mares", semblaven posicionar-se més en una funció, en l'experiència de criar. En general, aquestes dones es plantejaven ser mares partint de la constatació que havien d'oferir el seu temps i les seves energies a aquesta labor, sense els enganys d'haver cregut que la mater-

nitat "era una altra cosa", "no sabia que era així". Ser mare sembla ocupar un lloc interior i tenir fills o filles un espai exterior.

Com a resultat, per a l'exposició del mes de la dona del 2017, vaig plantejar la convocatòria d'obres artístiques que estiguessin orientades a problematitzar les premisses de la maternitat com a realització de la dona i com a deure de gènere; treballs que reflexionessin sobre "l'instint" maternal en la societat actual, i que poguessin plasmar mirades alternatives sobre les dones que havien elegit no ser mares. En definitiva, creacions que donessin resposta a preguntes del tipus: existeix "l'instint" maternal/paternal o és un mandat social?, són únicament les mares les qui assoleixen qualitats per nodrir, protegir, donar i estimar il·limitadament o és una qualitat pròpiament femenina?, quines són les pors a l'hora d'elegir no ser mares? Les dones enfrontem la solemne i emotiva decisió de gestar o no gestar, associada a la nostra curta vida reproductiva, en contraposició amb la dels homes: trien ells també la seva paternitat?, se'ls jutja de manera diferent si es neguen a la seva funció biològica/social?

La meua intenció com a artista i comu-

nicadora va ser fer una exposició d'art sobre maternitat, o visibilitzar la maternitat i la no maternitat des de l'art. Les obres que rebia per e-mail estaven acompanyades de textos que no solament explicaven les obres, sinó que compartien de manera íntima i sincera les seves experiències personals. Pares, mares i persones sense fills ni filles es varen sumar al repte de qüestionar la maternitat romàntica i qüestionar "l'instint" maternal com a deure de gènere.

"Sensefils", recorregut d'una exposició

L'exposició va dur per títol "Sensefils". En català "fil" sona molt semblant a "fill". Vaig construir un joc de paraules en relació als fills com a fils que teixim, que ens aferren, ens uneixen, ens atrapen, etc. Així els ho vaig transmetre als artistes: "Aquesta exposició intenta contrarestar l'hegemonia de la maternitat amb la voluntat d'elegir no ser mares". En l'actualitat preval una visió "romàntica" de la maternitat en contraposició amb l'"egoisme" de qui no vol criar. Tenim accés a la pluralitat de discursos per elegir ser mare/pare, així com podem elegir una carrera professional?, ho accepta el nostre entorn?, per què cal

justificar la decisió de no tenir fills/es i mai la de tenir-los?. L'exposició buscava ser un pols actual de les mirades, prejudicis, beneficis i pors respecte de la maternitat així com d'una vida sense fills.

Vaig navegar per diferents blogs, articles i xarxes socials, trobant-me pàgines com: *Hembra que se respeta*, *Movimiento ético antinatalista*, *No hijos x decisión y convicción* o *Malas madres*. Aquesta última és una web espanyola que pretén trencar amb els prejudicis de les mares perfectes, així com un canal d'alliberació per a totes aquelles dones que ho fan tan bé com poden. També vaig trobar un article de la Revista *Time*, el tema de portada de la qual era "The Childfree life", que analitzava les històries de persones que van decidir no tenir fills/es, com una contribució a un futur sostenible. A tot això van seguir relectures de Simone de Beauvoir, Elizabeth Badinter, Beatriz Gimeno, Corin Maier, Maria Llopis, el llibre *La cadera de Eva* de José Enrique Campillo Álvarez, les publicacions d'AFIN i el fascinant descobriment de la sociòloga investigadora Orna Donath i el seu llibre *Madres arrepentidas*, un estudi revelador sobre un aspecte innombrable de la maternitat:

Paola Idrontino, "El deseo universal de procrear es un mito",
Fotografía, vestuari i accessoris, 2017.

sentir-se insatisfeta. Em va resultar fascinant, amb paraules com:

[...] casi nunca se habla del arrepentimiento en relación al hecho de ser madre, ni en el debate público ni en los escritos teóricos y feministas interdisciplinarios acerca de la maternidad.

Magdalena Serna, "Parte del parto (que no comparto)", collage, 2017.

[...] se da poca cabida a la visión retrospectiva de las madres en el relato de sus historias a lo largo de los años.

Captivada pels plantejaments d'aquesta autora vaig decidir escriure-li un e-mail comentant-li l'exposició i dient-li que si passava per Barcelona durant el mes de març seria un luxe rebre-la. La bona fortuna la va portar com a invitada al certamen de "Kosmópolis", un trobada literària biennal realitzada a la ciutat de Barcelona, i generosament va acceptar de participar a "Sensefils". Em va contactar amb la seva editora i vaig preparar una taula de debat amb Orna i Bruna Álvarez, antropòloga, que en aquell moment finalitzava la seva tesi doctoral sobre com el mercat laboral i la corresponsabilitat influeixen en les decisions reproductives de dones i homes, suposant en molts casos un desafiament i una dificultat.

A l'Exposició van participar trenta artistes plàstics internacionals. Cal destacar l'obra de Paola Idrontino, titulada *El deseo universal de procrear es un mito*, una fotografia collage on adopta la iconografia mística de la verge amb el seu fill i en el lloc d'aquest ens mostra un univers en forma de bebè, apel·lant a les infini-

tes possibilitats de realització i amor que pot experimentar i criar una dona. Saed Salloum, pintor siri i professor de la Universitat de Belles Arts de Damasc, ens explica a través de la seva obra *Dona siriana* com en aquest país àrab la possibilitat de no ser mare és inqüestionable, però les guerres i la constant inestabilitat estan fent replantejar a les dones els seus "instints" maternals, anteposant els de supervivència. Noelia Román Lamas, en la seva obra fotogràfica *No ser madre me afirma como mujer*, busca explicar a les persones del seu entorn com vivia ella la seva no maternitat, i per això va retratar fotogràficament diferents dones en tasques quotidianes i apassionades amb les quals se senten realitzades sense fills. Al seu torn, la instal·lació de Zab, mare d'un adolescent que s'independitza abans de l'esperat, reformula el desencant de la seva maternitat per un fill indiferent i distant.

La instal·lació *I mama*, una màquina imaginada per l'il·lustrador Albert Álvarez, s'ocupa de les cures primàries i rutinàries del bebè, que la "maternitat romàntica" oculta amb el seu místic vel. Pits que alimenten, aspersors que netegen, altaveus i càmeres que retransmeten la cara de la

mare. Amb l'autonomia d'un dia o d'una setmana, abast sense fil dins de la llar o des de l'estranger.

Introducción sin prólogo (foto de portada), de María Pérez Gil, és un projecte més extens de fotografies i objectes sobre el seu propi procés de maternitat realitzada via donant anònim d'esperma. La seva maternitat, com ella diu, no va tenir res de romàntica. La seva obra va consistir en quatre de deu fotografies preses mentre s'aplicava les injeccions prescrites durant dies i a la mateixa hora per estimular els ovaris. A la sala, les seves imatges en blanc i negre de gran format impactaven al públic que contemplava l'escena com si es tractés d'una persona drogodependent. Aquestes imatges mostraven la cara B de la maternitat, la crua estampa de "l'instint maternal" contemporani.

L'obra del grup Ombra, # *IVE Farmacologic*, va incloure textos i fotografies sobre el relat íntim i dolorós de l'avortament d'una dona de 30 anys. L'escultura *A demanda*, de l'escultor Francesc Fusté Saus, realitzada amb resines acríliques, descriu en clau d'humor una altra història del fet de donar de mamar. Aquí els bebès mancats de tendresa, busquen saciar la gana,

aliens a l'esgotament de la mare. La dona es mostrava resignada a la funció biològica i primitiva d'alimentar les seves cries.

L'escultura de Magdalena Serna *La parte del parto (que no comparto)* estava formada per unes cames de maniquí parint una pila de productes de bebès, objectes de la vida quotidiana adulta, objectes de consum, escombraries. Cada nova vida quantes bosses de brossa suposarà?

A més de la sala d'exposició vàrem tenir un dia amb tres performances, dues de les quals es crearen especialment per a "Sensefils". Clara Trucco, com a mare i creativa, va recrear en un estudi de pintors del segle passat el naixement i el dilema de criar i repartir tasques en la vida de dos artistes. Eloisa Alquati, sense fills, a partir d'un vestit penjat a l'escenari, va qüestionar l'herència de les dones en la família, el traspàs de valors i de rols en el conjunt familiar. Valeria Ballerini, com a no mare, va realitzar una dansa eròtica sensual exposant en el seu cos frases vulgars i presumptament innocents de les cançons de moda pop.

El videoart *23xy* d'Ana Núñez Rodríguez va mostrar els elements d'una inseminació artificial mentre se sentien veus

Valeria Ballerini, "Vaginopink", performance, 2017.

d'homes explicant els seus gustos, dissenys i valors per produir aquest fill o filla per encàrrec. Segons l'autora:

La propuesta reflexiona en torno a la inseminación artificial y cuestiona cómo las empresas prestadoras de este servicio capitalizan los deseos y las emociones para lograr que este método de fecundación no sea un simple acto biológico y se convierta en una experiencia capaz de acercarse a la experiencia real.

La riquesa d'aquesta exposició em va portar a pensar i produir un material do-

Clara Trucco, "Custodia compartida", performance, 2017.

cumental, anomenat *Evas y Adanes*, que aborda i problematitza, en quaranta minuts, la maternitat actual sense additius. Amb noves preguntes: aquella generació que està fora de l'edat reproductiva i no participa de l'exposició, què expliquen de les seves experiències com a pares o mares de les seves vides sense fills/es? La visió retrospectiva té un relat rebel i revelador que era una imprudència suprimir. Els nens i nenes d'avui dia creixen amb la possibilitat de tenir o no tenir fills/es?, la paternitat o maternitat serà per ells una opció lliure i sense prejudicis?, el seu en-

torn està més preparat que el nostre?

El centre cívic a més d'un espai cultural és un lloc de trobada, de desenvolupament social, un aglutinant de la comunitat. Per això, el barri on està immers, la Barceloneta, va ser el lloc perfecte per fer aquestes preguntes. Es tracta d'un barri mariner, de classe mitjana baixa, actualment víctima del turisme massiu que posa en escac el seu autèntic caràcter. Durant l'exposició vàrem convocar dotze nens, nenes i adolescents i quinze adults. En un ambient íntim i acollidor vàrem realitzar entrevistes sinceres i espontànies sobre ser pares, expectatives, desil·lusions i eleccions, sobre les maneres d'engendrar en l'actualitat, sobre les raons que tindrien o no per fer-ho. La majoria dels nens, nenes i adolescents va expressar que tindrien fills per veure'ls créixer i perquè els cuidin de grans. Les persones adultes, en canvi, no esperaven que els seus fills i filles els cuidessin i pensaven que ser mare o pare no era allò que els realitzava plenament.

Els nens i nenes, en general, opinaven que tindrien fills, però si decidien el contrari no ho veien com un problema per al seu entorn. Cap d'ells sabia si els seus

progenitors havien elegit tenir-los. Una dona va dir que si tornés a començar no els tindria i un home va dir que la seva mare s'havia penedit de ser mestressa de casa. Gairebé totes les persones creien que "l'instint maternal" existia i que el "paternal" en molt poques ocasions; els nens i nenes no sabien de què es tractava.

Sense adonar-me'n, el comissariat s'havia convertit en un estudi d'investigació, saltant els murs d'una sala d'exposició per escoltar les veus, interpretacions i confessions obertes sobre una premissa tan bàsica, primitiva i naturalitzada com la de tenir fills/es –o no tenir-los.

Per reflexionar

La meua intenció és obrir el camp de visió a través de l'art sobre un tema naturalitzat pels éssers humans, ampliar les raons i els motius que hi ha rere la decisió de voler o no voler ser mare o pare, així com replantejar l'elecció de "l'home de la teua vida" o el "pare dels teus fills". Ha de ser necessàriament el mateix? Un bebè no és el metall per fondre parelles irrompibles, no és el buit per omplir una vida, no és l'expressió absoluta de l'amor entre dues persones. La majoria de fills i filles venen

per casualitat, són aleatoris, per descuits, improvisats. Tots ens podem penedir, tant de tenir-ne com de no tenir-ne. Exposar, mostrar, parlar sense jutjar sobre el penediment farà que molts evitin engendrar sense desitjar-ho.

Les preguntes sobre la reproducció inclouen altres preguntes relacionades i igualment importants. Per exemple, qui ens cuidarà quan siguem grans? És un tema ampli que sobrepassa els deures de la descendència i ens obliga a replantejar el paper de l'Estat i del mercat laboral enfront de les necessitats de cura:

- Ressituar el dret a la interrupció voluntària de l'embaràs (o avortament) en el mateix pla en què s'han col·locat i legalitzat les modernes maneres d'engendrar.
- Regular responsablement els bancs d'esperma i d'òvuls per tal d'evitar consanguinitat, atenció psicològica a les dones gestants per subrogació.
- Crear drets i beneficis per a aquelles dones i homes que no tenim fills/es i que ens manquen ajudes, descansos, baixes laborals, disminució de franges horàries, privilegis en l'elecció del mes de vacances. La majo-

ria dels qui no tenim descendència treballem més i consumim menys de l'Estat. Una opció podria ser l'aplicació d'un benefici laboral, impositiu o fiscal.

- Conscienciar i reeducar sobre els costos mediambientals que produeix tenir fills/es: bolquers rebutjables, tovalloletes, joguines, palletes, menjar envasat, articles de la cura del bebè, roba de curtíssima durada. Les famílies actuals han d'assumir la reutilització com un deure ecològic envers el planeta i d'empatia per a aquells que no engendrem.

La humanitat no està en perill d'extinció. Tenir fills/es hauria de ser una opció responsable. No tenir-los, una altra.

LINKS D'INTERÉS

- [“La lactancia materna, política e identidad”, al blog de Beatriz Gimeno](#)
- [Entrevista a Elizabeth Badinter](#)
- [El Club de las Malas Madres](#)

SOBRE L'AUTORA DEL TEXT

Carla Bossi Viqueira

Llicenciada en Ciències de la Comunicació el 1998 per la Universidad Austral de Buenos Aires, decideix mudar-se a Barcelona per començar la seva tasca com a artista en lloc de periodista de l'art. Després de treballar en diversos medis publicant articles sobre artistes, cultura i art en general comença a estudiar escultura a l'Escola Taller Art Maño de Barcelona. La seva passió pel mosaic i el volum la porten a involucrar-se en treballs d'escenografia per poder aprendre de materials i projectes a gran escala. Des de la seva creació el 2002, junt amb el seu marit, forma part de TXTarte dissenyant i construint projectes, així com col·laborant amb altres estudis o departaments d'art, de cinema i televisió. Com a dona, artista i comunicadora, en la seva tasca busca seguir un procés d'aprenentatge personal, així com un reflex del meravellós canvi del rol de la dona en l'actualitat.

Entre els seus treballs més rellevants destaquen: la construcció dels arbres del "Bosc Inundat" al CosmoCaixa-Museu de la Ciència de Barcelona; la realització de la textura amb ciment sobre la cúpula del Brainstorming de la Fundació El Bulli de Ferran Adrià; la realització de volums i fonts del restaurant Opera Samfaina de Barcelona; el disseny i construcció del trofeu Gerety Awards, certamen de publicitat amb un jurat exclusivament femení i la participació en pel·lícules com *El perfume*, *The Sisters Brothers*, *El fotógrafo de Mauthausen* o la sèrie *The Crown*.

SOBRE LES IMATGES

Totes les obres que il·lustren aquest article són d'artistes que han participat en l'exposició **Sense-fils 2017**, una exposició que intentava "contrarestar l'hegemonia de la maternitat amb la voluntat d'elegir ser mare". Molts d'ells i elles han creat les obres especialment per a la mostra. La imatge de la portada correspon a un detall d' *Introducción (sin prólogo)*, obra fotogràfica realitzada per María Pérez Gil el 2015.

Per contactar amb algun dels artistes: donamobra@gmail.com

PER LLEGIR...

Olmo, C. del
(2013).
¿Dónde está mi tribu?
Barcelona:
Paidós

Gimeno, B.
(2018).
Lactancia materna.
Madrid: Cátedra
Feminismos

Donath, O.
(2016).
Madres arrepentidas.
Barcelona:
Reservoir Books

Badinter, E.
(2011).
La mujer y la madre.
Madrid: La Esfera
de los libros.

L'autora, filòsofa de formació, va descobrir de primera mà el que tantes altres mares ja sabien: que la maternitat no és un camí de roses i, encara més, que està farcida de pors i inseguretats. Els llibres no ajuden –explica l'autora– perquè en la literatura entorn de la criança s'està lliurant una guerra. En un bàndol, la militància pro-infant amb les seves banderes de la lactància a demanda i el collit, on als adults/es sols ens queda doblegar-nos a les necessitats dels nostres fills/es. A l'altre, l'armada pro-adult, que veu els nens i nenes com uns éssers viciosos i egoistes als quals s'han d'encabir en el vestit que la societat vol que portin. I els experts que et diuen com has de criar els fills/es posant el seu saber per sobre de l'experiència de pares i mares...

La lactància materna no és una qüestió biològica, sinó una pràctica política. En aquest treball es posa de manifest la pressió que el sistema patriarcal ha exercit sobre les mares perquè donin de mamar i la resistència d'aquestes enfront de l'obligatorietat. Des de la segona mitat del segle XX la lactància s'ha fet més complicada i se situa en el centre, tant de les polítiques neoliberals que busquen acabar amb els serveis públics, com d'un sector del feminisme que busca resignificar-la positivament, creant una nova identitat femenina confrontada a la no lactància. L'ecologisme, els interessos de les multinacionals, el neoliberalisme, el feminisme, la religió, l'ètica, el racisme i les classes socials són qüestions que incideixen en la lactància materna construint una pràctica personal i política molt complexa.

Aquest assaig posa sobre la taula un tema del qual a penes es parla: les moltes dones que, una vegada han sigut mares, no han trobat la "profetitzada" plenitud. Estimen els seus fills i filles però, alhora, no volen ser mares de ningú. Una obra controvertida, tan minuciosa com il·luminadora, on l'autora, sociòloga, examina la dimensió del tabú, desactiva els dictats socials i deixa que siguin les pròpies mares les qui parlin de les seves experiències. Així, aquest llibre s'erigeix com un nou i imprescindible manifest feminista, cridat a trencar barreres.

En aquest llibre, que va generar una gran polèmica, l'autora, filòsofa i feminista, fa un crit d'alarma entorn de la maternitat: tal com està concebuda actualment en la nostra societat, suposa una nova esclavitud per a les dones, perquè anteposen el bebè a tot -al seu propi desenvolupament personal, a la seva professió i a la seva parella-, moltes d'elles tornen a la llar i amenacen amb aquesta actitud algunes de les conquestes assolides al llarg de la Història. Parla del conflicte i les perjudicials conseqüències de l'ofensiva naturalista, el mite -molt útil durant segles- de l'instint maternal i la possibilitat d'un model de maternitat a temps parcial que eviti les frustracions de no ser una bona mare ni tampoc una dona plena.

PER VEURE...

Winograd, A.
(director). (2015)
Sin Hijos.
Argentina,
100 min

Weisopf, C.
(directora).
(2016).
Amazona.
Colòmbia, 80
min

Bossi, C.
(directora). 2017.
"Evas y Adanes".
Documental
sobre
maternidad
actual sin
aditivos
[Documental]
Espanya, 40 min

Miller, B.
(director).
(2017).
The Handmaid's
Tale
[Serie de TV]
Estats Units,
60 min

Gabriel està separat des de fa quatre anys. Des de llavors Sofía, la seva filla de vuit anys, és el centre de la seva vida. Negant-se del tot a intentar una nova relació amorosa, Gabriel aboca tota la seva energia en la seva filla i la feina. L'idi·li pare-filla es veu commocionat per l'aparició de Vicky, amor platònic de l'adolescència, transformada ara en una dona bonica, independent i desenfadada. (FILMAFFINITY).

Després de la tràgica mort de la seva filla gran, Val emprèn un viatge a la selva colombiana buscant superar el dol i trobar-se a si mateixa, deixant enrere els seus altres fills i la seva família. Clare, directora d'aquest documental i filla de Val, tenia llavors 11 anys. Ara, embarassada, decideix confrontar amb la seva mare les empremtes d'aquesta decisió. Què buscava Val? Va pensar en les conseqüències que aquesta separació comportaria per als altres? La trobada de mare i filla, no exempta de tensions i retrets, revela dues personalitats que es pregunten pel sentit de ser mare. Un retrat franc i il·luminador d'un moment de la vida de dues dones, en el qual tot el trajecte anterior de les seves vides cobra un nou sentit.

Elegim ser mares i pares? L'instint maternal és un fenomen biològic, un mite o un mandat social? Aquest documental, carregat d'experiències personals sobre el paper de les mares i els pares, les eleccions, les frustracions i les expectatives de tenir o no descendència. Va ser gravat en el marc de l'exposició "Sensefils" 2017, d'on parteix l'article d'aquest número i les imatges de la qual il·lustren el text, amb les veïnes i veïns del barri de La Barceloneta (Barcelona), dones i homes menors de 20 anys i majors de 50 anys.

Sèrie de TV de 10 episodis, de la qual actualment se n'està gravant una tercera temporada. En un futur distòpic on s'ha implantat una dictadura fonamentalista, una noia es veu forçada a viure com a concubina per donar fills al seu senyor. Després de l'assassinat del president dels Estats Units i de la majoria del Congrés, s'ha instaurat al país (actualment República de Gilead) un règim teocràtic basat en els més estrictes valors puritans. En aquesta nova societat, la dona passa a un segon pla, sent pràcticament un objecte, l'únic valor del qual està en els seus ovaris, per problemes d'infertilitat. Adaptació de la novel·la homònima de Margaret Atwood. (FILMAFFINITY).

NOTÍCIES AFIN

Xerrades a les AFAs d'escoles de Barcelona

L'Ajuntament de Barcelona ha concedit al Centre AFIN una subvenció per realitzar xerrades per a les famílies de les escoles de Barcelona sobre sexualitat, mort, parentalitat, diversitat, educació i criança, que es gestionen a través de les Associacions de Famílies (AFA) i no els suposen cap cost.

Aquestes conferències s'ofereixen també a les famílies d'arreu del territori. En el requadre adjunt hi ha els títols de les xerrades que s'ofereixen.

Si hi esteu interessats/des, podeu contactar a c.afin@uab.cat

Trobareu la informació completa sobre les activitats del Centre AFIN pel curs 2019-2020 en els quadres de les pàgines següents d'aquesta publicació.

XERRADES FAMÍLIES

Durada: 2h

1. La sexualitat amb ulls d'infant
2. Eines per parlar de sexualitat amb nens i nenes
3. Parlem de diversitat familiar amb nens i nenes
4. Parlem de la mort des de la infància, trencant tabús.
5. Estratègies de comunicació familiar
6. Ni càstigs ni premis: com fomentar l'autonomia de nens i nenes?
7. La son dels nadons
8. La gestió de les emocions en la família
9. Eines i recursos per parlar dels orígens en adopció
10. La família com a equip: com fomentar la col·laboració, la solidaritat i l'empatia.

Nous projectes Erasmus+:**"Building Inclusive Societies" i "Brighter Future"**

El Grup AFIN ha obtingut finançament del programa europeu Erasmus+ Key Actions per desenvolupar dos nous projectes. El primer d'aquests, "Brighter Future: Innovative tools for developing full potential after early adversity", coordinat per Beatriz San Román, està centrat en la formació del professorat de les escoles primària i secundària, amb l'objectiu de millorar l'atenció a la infància (ex)tutelada, categoria en què s'inclouen aquells nens, nenes i adolescents que viuen en centres sota la tutela de l'Administració i en famílies d'acollida o adoptives. El projecte es desenvoluparà conjuntament amb la Universitat de Groningen i l'ONG Pharos (ambdues d'Holanda), la Universitat de Verona i l'Ajuntament de Torí a Itàlia, l'ONG PAC-UK del Regne Unit i CORA, la federació espanyola d'associacions d'adopció i acolliment.

Marisela Montenegro lidera l'equip de "Building Inclusive Societies: Diversifying Knowledge and Tackling Discrimination through Civil Participation in Universities", en el qual a més de la Universitat Autònoma de Barcelona participen les següents entitats: Sindillar: Sindicato de Trabajadoras del Hogar y del Cuidado (Espanya), Justus-Liebig Universitaet i an.ge.kommen e.V. (Alemanya), United African Women Organization i Feminist Autonomous Centre for Research (Grècia), Prism the Gift Fund i University of Brighton (Regne Unit).

ACTIVITATS AFIN 2019-2020

Les activitats AFIN es plantegen com un espai on compartir reflexions, dubtes i estratègies a partir de les experiències de les famílies, la investigació i la pràctica professional. L'objectiu principal dels tallers és reflexionar al voltant de diversos temes, potenciar el benestar emocional i trobar estratègies que potenciïn les capacitats dels fills i filles, mares i pares, la seva seguretat emocional, el seu sentiment de pertinença, la seva autonomia i el seu benestar.

XERRADES FAMÍLIES	TALLERS FAMÍLIES	TALLERS AMB INFANTS	TALLERS AMB ADOLESCENTS
Durada 2h	Durada: 3h	Durada: 2h	Durada: 2h
1.1 La sexualitat amb ulls d'infant 1.2 Eines i recursos per parlar de sexualitat amb els infants 1.3 Parlem de diversitat familiar amb els infants 1.4 Parlar de la mort des de la infància, trencant tabús. 1.5 Estratègies de comunicació familiar 1.6 L'autonomia dels infants en la nostra societat 1.7 Ni càstigs ni premis: com fomentar l'autonomia de nens i nenes? 1.8 Ni domesticats ni consentits: la criança com a acompanyament 1.9 Què fem amb allò que sentim 1.10 Eines i recursos per parlar dels orígens dins l'adopció	2.1 Eines i recursos per parlar de sexualitat amb els infants 2.2 Construïm famílies diverses 2.3 Roses, blaus, negres i blancs: els colors de les diversitats 2.4 Coeduquema casa 2.5 Adopció, acolliment i escola 2.6 La comunicació al voltant de l'adopció 2.7 Taller per mares i pares amb fills i filles racialitzades 2.8 Parlo amb els meus fills/es que són fruit d'un procés de donació (òvuls, esperma o embrions)? 2.9 Recursos audiovisuals sobre sexualitat per mirar en família.	3.1 I per què no en parlem? Educació afectivosexual i reproductiva 3.2 Els canvis del nostre cos 3.3 Diguem SI, diguem NO: com reconèixer les sensacions del nostre cos 3.4 El bosc familiar. Treballem la diversitat familiar 3.5 El mural per recordar les nostres pèrdues 3.6 Roses, blaus, negres i blancs: els colors de les diversitats 3.7 Aprenem a ser crítics amb les músiques que escoltem	4.1 I per què no en parlem? Educació afectivosexual i reproductiva 4.2 Coneixes el teu cos? Desitjos, plaers i fastigs 4.3 El bosc familiar. Treballem la diversitat familiar 4.4 El mural per recordar les nostres pèrdues 4.5 Roses, blaus, negres i blancs: els colors de les diversitats 4.6 Aprenem a ser crítics amb les músiques que escoltem 4.7 D'amistat i d'amor: emocions i relacions positives

A partir de les investigacions realitzades pel grp AFIN, s'han generat una sèrie de Serveis de transferència dirigits a la comunitat educativa i a professionals de l'àmbit de l'educació i la salut.

PROJECTES DE COMUNITAT EDUCATIVA

PER A PROFESSORAT I PROFESSIONALS DE L'EDUCACIÓ

PER A PERSONAL SANITARI

Durada: 20h

- 5.1 SexAfín: educació afectivosexual i reproductiva
- 5.2 SexAfín-APS: educació afectivosexual i reproductiva
- 5.3 Parlem de diversitat familiar
- 5.4 Parlem de la mort amb la comunitat educativa
- 5.5 Entrenem la mirada: bullying i violències a l'escola

- 6.1 SexAFIN: educació afectivosexual i reproductiva en els centres educatius
- 6.2 Diversitat familiar: una perspectiva antropològica

- 7.1 La reproducció assistida des de la perspectiva de l'antropologia mèdica

CÀPSULES FORMATIVES

Durada: 4h

- 6.3 Eines i recursos per parlar de sexualitat amb infants
- 6.4 Recursos audiovisuals sobre sexualitat per treballar infants i adolescents.
- 6.5 De sexes i gèneres: coeducació
- 6.6 La diversitat familiar explicada a nenes i nens
- 6.7 Com parlar de la mort sense tabús
- 6.8 Entrenem la mirada: bullying i violències a l'escola

CENTRE AFIN

Edifici B13, c/ Vila Puig s/n
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
Tel.: +34 93 581 46 40
c.afin@uab.cat

¡Visita nuestra web!

[Centre AFIN](#)
[Grup de Recerca AFIN](#)